

BIBLIOGRAFIJA - NEEUROPSKI POSAO

Kad dr. Jozo Džambo u predgovoru kapitalnoj *Bibliografiji franjevacu Bosne Srebre* dr. Ante Slavka Kovačića piše opće poznate stvari o tome kako je potrebno vremena i napora za tehničke predradnje, kamo spada i bibliografiranje, za istraživački posao i koliko se zanemaruje sustavno i institucionalno organizirano bavljenje ovom vrstom posla, on zapravo objašnjava metaforu koju je uz jednu ranije objavljenu antologiju i bibliografiju (V. Koroman, Hrvatsko pjesništvo Bosne i Hercegovine, Forum, Zagreb, 1990.) napisalo u svojoj bilješci uredništvo o bibliografiji kao neeuropskom poslu. Ovo neeuropski, tj. mukotrpan posao, znači ono što mi jednostavno zovemo - crnački posao, čak i danas u vrijeme kibernetike. I posebno danas u BiH gdje praktično mnogo toga starta s pozicija ne više ravnih ništici, nego daleko ispod nje.

Da je tomu tako, uvjerio se autor ovih redaka u nekoliko navrata. Prvi put ozbiljnije kad sam u pripravi izrade svoje doktorske teze (Josip Milaković - život i djelo) počeo uspostavljati bukvar onoga što je poslije trebalo biti personalna bibliografija, a onda uz nju i literatura. Ne, naravno, zbog toga što ne bih znao kako se to radi, jer to sam naučio 1974., (ako ne i prije, iz rijetke instruktivne knjige Midhata Šamića: *Kako nastaje naučno djelo*.) kod prof. dr. Srećka Džaje, nego zato što se čovjek na početku takvog posla nalazi, da i mi upotrijebimo sliku, kao oni radnici koji su, u okolnostima u kojima su bili, imali zadatak prokopati tunel od Dobrinje do Butmira, ispod aerodromske piste. A svi znamo kakav je taj tunel ispao ne negirajući mu sve ratne zasluge.

Svoju bibliografiju kod prijave teze lako sam napisao, jer sam je relativno uredno vodio jedan period. Uz nju sam vodio i bibliografiju radova o Varešu, spremajući se jednog dana pisati monografiju o svom rodnom mjestu. I ako sam išta naučio o bibliografiji, onako kako taj posao razumijeva amater (što ja jesam), onda sam naučio u ta dva mala privatna bibliografska projekta koja, kad sad gledam na njih i nisu tako beznačajna. Ubrzo su se otvorili i drugi pretinci među kojima izdvajam bibliografiju hrvatske povijesti i kulture u BiH s posebnim osvrtom na franjevačku djelatnost u BiH, što opet imam zahvaliti vlastitom backgroundu. Sve to za jednog čovjeka koji je vokacijom ipak pisac neprestano je potvrđivalo ono što nisam samo iz vlastitog iskustva često pisao, a to je da hrvatskih kulturnih poslanika u BiH nema mnogo, pa su hrvatski pisci u BiH morali istodobno biti i pisci i prevoditelji i historičari i jezikoslovci itd. Doduše skupljajući građu za knjigu o Varešu, otvarale su se kao zlatne žile stope u tragovima bespuća u kojima se nađe mlad čovjek.

Tek će poslije, 1979., doći Koromanova bibliografija starijih hrvatskih pisaca Bosne i Hercegovine, objavljena u časopisu *Život* i odmah ću ja imati svoje dopune i otada će početi Koromanovo i moje približavanje

do prijateljstva koje će učiniti da u malom dijelu budem od koristi njegovoj do sada najcjelovitijoj Bibliografiji hrvatskih pisaca BiH objavljenoj u njegovoj antologiji *Hrvatska proza BiH od Matije Divkovića do danas*. Knjiga je izašla pred koji mjesec i u Sarajevo je ušlo jedva nekoliko primjeraka već i zbog toga što je knjiga velika i teška za onaj dugi i nespretno urađeni tunel. Međutim, koliko je prva Koromanova bibliografija bila poticajna pokazuje njezin nastavak objavljen 1990. u antologiji hrvatske poezije BiH od Sitovića do danas, ali više od toga dvije knjige Ivana Alilovića. Jedna hrvatskih pisaca BiH do 1918., a druga između dvaju ratova. Obje su, mada prije svega bosanske, objavljene u Zagrebu, prva 1986. a druga 1989. godine. Bosna i Hercegovina je opet bila politički gluha za kulturu jednoga svoga naroda. Iz istih razloga i Koromanov projekat objavljen, kako smo već spominjali 1990. i 1995., čekao je više od 27 godina, tj. od 1968. godine. Kako je tek moglo biti s nekim drugim projektima, a pogotovu ranijih godina. Dugotrajni samozatajni posao nije mogao biti objelodanjen, mada je on jedino i samo iz sfere znanosti, (koliko god je činio i čovjek koji formalno nije sa znanstvenim zvanjima okićen). Možda baš zbog toga.

Ne znam koliko je npr. u vrijeme unatrag pedeset godina istraženo i publicirano bibliografija iz nacionalnih kultura u BiH, ali je više nego očito da taj vid istraživanja ničim nije stimuliran. Dapače, osim Ćorićeve *Nade* i dosta kasno u kulturnom naslijeđu publiciranih Jukića i Martića s popratnom aparaturom ne bih se sjetio još nekog projekta, osim ako nešto nije ostalo urađeno, a nepublicirano u Institutu za jezik i književnost, iz onoga što bi pripadalo hrvatskoj kulturi i pismenosti. To, dakako ne znači da su bolje prolazili drugi, nego tek ukazuje na dio problema, koji nakon svega što nam se desilo sad postaje još dramatičniji. Prvo, BiH je izgubila i ono malo stručnjaka što ih je imala; drugo, ostala je i bez značajnog bibliotečkog fonda i cijelog kataloga NUB BiH i vjerojatno dijela značajnog izvora za bibliografski rad, i što je vjerojatno najtragičnije - bez perspektive da se dugoročno uopće išta uradi ozbiljnije na sanaciji tog stanja. Posvemašnje siromaštvo u koje ulazimo najnemilosrdnije će, kao i uvijek, biti prema kulturi, a tu, zar je ikad drukčije bilo, bibliografija će, budući je neeuropski posao proći kao i sva crnačka prava, ako smijemo biti pomalo cinični. I sve će opet biti i ostati na entuzijazmu nekolicine "crnaca" o čemu sam se i sam uvjerio kad sam na zamolbu jedne gospođe iz Washingtona pokušao napraviti bibliografiju objavljenih knjiga u ratu u Sarajevu kad sam išao od knjižare do knjižare, čak od kioska do kioska gdje su se prodavale kojekakve knjige i knjižice i popisivao onaj minimum podataka koji bi imao zadaću obavijestiti svijet o herojskom poduhvatu Sarajeva koje ne samo da se brani nego i napadno osvaja svijet onim što se zvala kultura, a mnoge od tih nazovi kulturnih manifestacija su bile kao ono što se u urbanizmu zove divlja gradnja, počev od teatra pa sve do izdavaštva. Tomu tada nije bila dorasla, kad je objavljivanje knjige bilo u pitanju, ni sva bibliotekarska struka. A i kako bi?

Uostalom, iskustvo bibliografa-amatera nije nikakav meritum, tek toliko možda da sam zbog gubitka Vijećnice sa svim što je ona za BiH

značila, ostao bez mogućnosti da dovršim svoju doktorsku radnju. Za to vrijeme niko mi neće platiti i omogućiti rad u npr. Zagrebu koji valjda sam jedini ima mnogo Milakovića. Za to vrijeme Sarajevski univerzitet proizvodi ratne doktore od onih koji nikada nisu ni vidjeli prosječnu, amaterski urađenu bibliografiju, a kamoli istraživali iole ozbiljniji problem. Ali, to je već stvar školstva i države koja zbog preferiranja podobnosti dugoročno srlja u diletantizam zbog kojeg opet i ima smisla biti zabrinut za budućnost neeuropskog posla, crnačkog posla - bibliografije.